

Bjertrup Østervang år 1904

(fra venstre ses Peder Pedersen, Petra Merie Nielsen, Kristiane Eline Pedersen, Kristian Gustav Pedersen, Rigmor Kathrine Laursen og Ellen Kirstine Pedersen)

EGNSARKIVET I HØRNING

ÅRSSKRIFT 1996

9. årgang

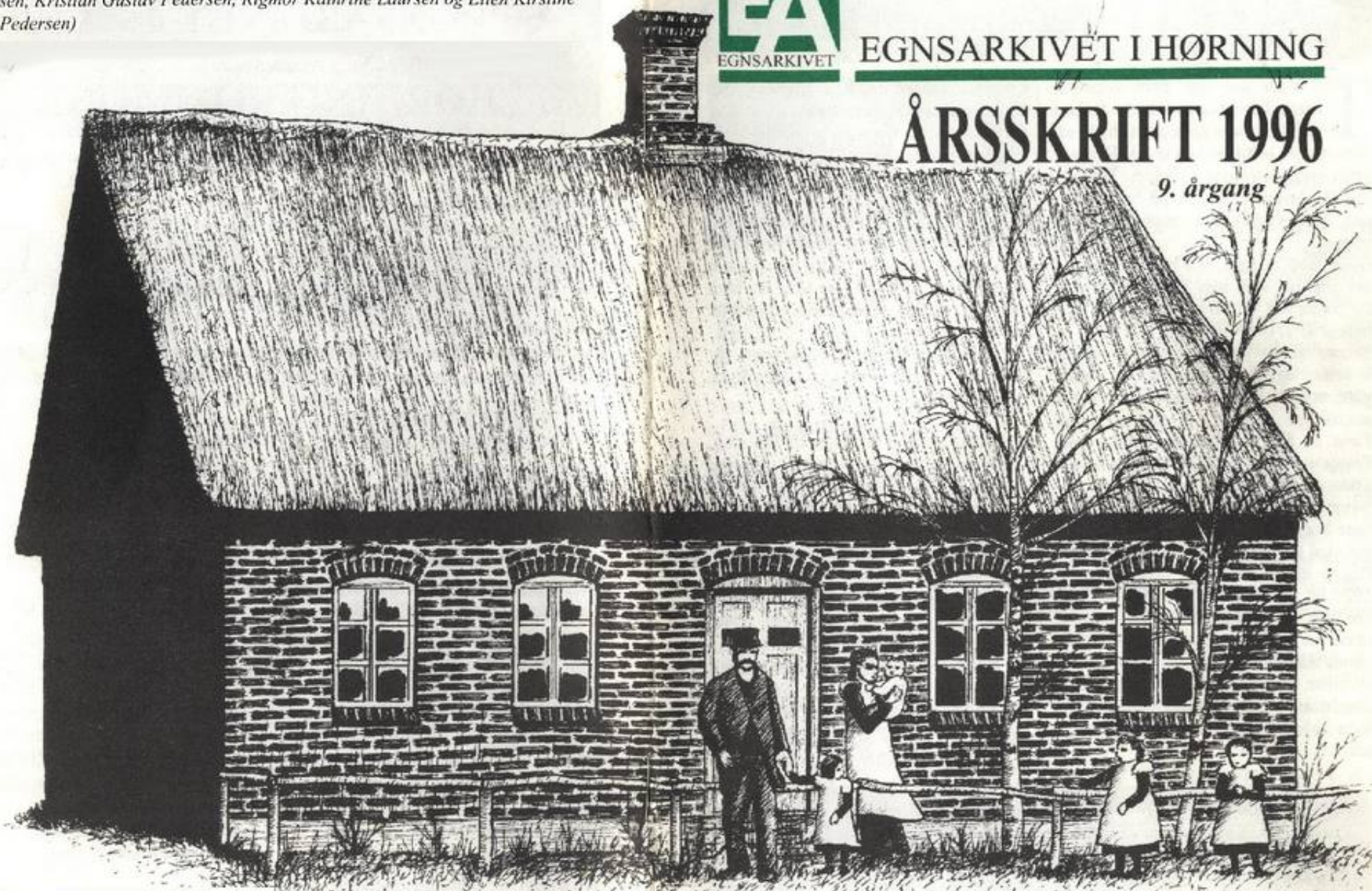

Illustration:

Troels Rasmussen, Tehstrup

TR. 96

Nyt fra støtteforeningen

Til tider kan det være svært at forestille sig den idylliske Jeksen dal ligge hen som græs, hede og som meget lidt brugbar areal. Et fotografi viste, at det var tilfældet. Thorleif fortalte levende om det på byvandringen, som vi havde arrangeret i Bjerstrup.

Byen med mange små brug og senere det område, som blev gennemskåret af en motorvej, et sår som det vil tage mange år at overvinde.

Senere skulle vi så gennemgå byens historie, og dets mennesker i sognegården. I alt 2 gode dage for alle, som var med.

Først på året modtog vi et manus fra Pastor P. C. Nørgaard, på en bog med titlen »Erindringer og Arvegods«.

Sommer og efterår blev brugt til at læse bogen, og gennemgå alle de ting, der skal til, for at den kan gå i trykken. Bogen er et fantastisk tidsbillede fra 1925 og til nu. Et billede af et menneske, der med akkuratesse, flid og interesse for gud og mennesker aldrig har glemt sine rødder, som der hvor han fik sit virke, blev og er dybt respekteret.

Bogen udkom den 21. december 1995, hvor vi havde dækket op til julehygge i arkivet.

I februar måned havde vi inviteret fhv. skoleinspektør Knud Brøns, til at fortælle om slægtsforskning. Foredragets titel var: »Sådan gjorde jeg«, og det var med udgangspunkt i Leth-slægten fra Blegind.

Slægtsforskning på det niveau som han udførte, det var meget fortællende om de aner, han kom fra. Store mapper om de personer, der gik i lige linie fra ham selv og bagud. Han kunne fortælle historie i dagevis.

På trods af vinterens sne og frost, var der mødt mange frem, og vi fik alle en dejlig aften.

Sommeren er nu kommet til Hørning, og vi har vores kønne natur omkring os, og derfor vil jeg gerne ønske jer allesammen en lykkebringende herlig sommer, og tak til Egnsarkivets styrelse, arkivar, kommune, og alle de enkeltpersoner, der har arbejdet i vores allesammens interesse.

Venlig hilsen
Erik Brandt

Bogen »Erindringer og Arvegods« kan stadig købes i Egnsarkivet og hos Erik Brandt - til en pris af kr. 75.00.

Egnsarkivets »Årsskrift 1996«

Postomdeles til alle husstande i Hørning kommune - oplag: 3.500 eks.
Produceret med støtte fra »Støtteforeningen til lokalarkivet i Hørning kommune«.
Forsideillustration: Troels Rasmussen, Tebstrup.
Sats & Tryk: Hørning kommunes Kreative Center Juni 1996.

Mary og Henry Andersen

Mary og Henry Andersen

Følgende artikel er et sammendrag af et interview med Mary og Henry Andersen, Marielystvej 4, Adslev.

Samtalen er optaget på kassettebånd af Ole Friis Sørensen i juli 1995.

MARY ANDERSEN, født CHRISTIANSEN d. 23. juni 1908 på Marielystvej 4.

Marys morforældre: Stine og Per Danielsen boede i »Røde-Laues« hus (Kollensmøllevej 9). Per Danielsen døde tidligt, og om Stine Danielsen fortæller Mary, at hun var skomager - hun døde i 1916 på en udflugt til Himmelbjerget.

Marys far var fiskehandler Hans N. Christiansen, som også var ringer og graver ved Adslev kirke i perioden 1897-1937. Hans Christiansen stammede fra Vitved, hvor hans far var graver. (I 1937 blev Hans's søn Ejnar graver i Adslev, og han blev i 1954 efterfulgt som graver af sin

bror, Ancher).

I Marys hjem var der 10 søskende. De havde stor glæde af hinanden, og Marys egne ord lyder: »Vi havde en god far, men mor var skrap - det var hun!«.

Skolegangen var i Adslev skole ved lærer Eskild Jensen, som børnene havde stor respekt for. Børnene havde mad med i skole, og det må have været nogle lange skoledage, for Mary fortæller, at når hendes far ringede solen ned kl. 16 om vinteren, sagde læreren, at de kunne pakke deres sager sammen og følges med deres far hjem.

Som 12-årig blev Mary sendt ud at tjene. Det var som barnepige på Rosenborg-gården (Marielystvej 1). Ved Marys konfirmation blev der serveret hare, som hendes far havde skudt, men der var ikke fest for andre end forældrene og de mange søskende.

Mary mødte Henry første gang, da hun var 15 år, men det var i 1928, da Mary tjente på Hasselager Damgård, de blev rigtig kærestere.

HENRY ANDERSEN, født i det gule hus ved Beringbro d. 28. juli 1908.

Kort tid efter flyttede familien til Hasselager. Henrys far var Slagter-Karl ved hovedvejen i Hasselager.

Fra venstre øverst mod højre: Kristine Maine, Christia Christensen (g.m.l.), Viggo Peter, Anton Sørensen, Magda Sørensen (moster), begge fra Hasselager, Ejnar Fritjof, Aage Sigurd, Augusta Dagmar (gift Petersen), Anker, Hans Nielsen Christiansen, Gerda (g. Kanesen), Ejner Sørensen (Hasselager), Elise Birgitte Marie (gift Andersen), Stine Danielsen, Frederik.

Anledningen var Hans & Elises sølvbryllup, den yngste søn Svend sov til middag sammen med sin kusine Gudrun Sørensen fra Hasselager

Henry gik i Hasselager skole, og det kunne ske, at han fik dårlig samvittighed med hensyn til lektierne, når lærer Overgaard om lørdagen kom ind for at købe kød hos Henriks far. Efter at familien flyttede til Bering, gik Henry i Kattrup skole. Som 11-årig begyndte Henry som vogterdreng hos Søren Pedersen. Der skulle han koble 12-14 køer, trække dem i marken og tøjre dem inden kl. 7 om morgenen. Lønnen var 50 kroner for en sommer.

Da Henry skulle gå til præst, var præsten i Ormslev syg, og Henry

blev derfor konfirmeret af pastor Biering i Hørning.

Under første verdenskrig hjalp Henry med at køre brændsel. Vognmand Steffen Bertelsen, Ormslev brugte to vogne, men kun et spand heste. Når den ene vogn var læsset med træ eller tørv på Hasselager station, skulle Henry køre den oven for bakken mod Kolt, medens vognmanden læssede den anden vogn. Tørvene kom fra Engesvang og blev fordelt til dem, der gennem sognerådet havde fået tildelt brændselsration. Efter at have været hos en gartner i

Ingerslev begyndte Henry at køre mælk til Bøgekilde Mejeri. Det var hårdt arbejde med de tunge spande for en på 16-17 år. Henry har tjent hos sognefoged Rasmus Jensen og hos Anders Frandsen, begge Blegind - dog med en lille afstikker til Søballe, hvor han ikke var mere end to dage, for de fik en kummerlig kost.

Mary og Henry blev gift i 1930 og købte Marys fødehjem for 6.000 kroner med 2.000 i udbetaling. Der var 6 tønder land, 1 hest, 2 køer + grise. Henry var daglejer, og i 1943 blev han ansat ved Adslev-Mjesing kommune som vejmand med en skovl og en le som de eneste arbejdsredskaber. Henry har slået samtlige vejgrøfter i Adslev-Jeksen-Mesing-området med le, så det bliver jo til adskillige kilometer gennem årene.

Mary har haft nok at gøre med huset og børnepasningen. Hun har født 11 børn i tiden fra 1929 til 1951, så der har været mange munde at mætte, og der skulle sys mange små stykker børnetøj. Mary har stadig sin gamle trædesymaskine, der også har gjort gavn ved omsyning af klædningsstykker for andre end familien selv.

Henry fortæller om, hvordan pantevoged Koppernagel kom sammen med et vidne - det var Johannes Albrechtsen, Adslev. Der skulle pantes for ubetalt skat - ikke kun hos Henry Andersens, men hos

»hele rækken herovre«, som Henry siger. Der var ikke mange penge mellem folk, man betalte for tjenester med korn eller brændsel. Det var trange tider. På båndoptagelsen beretter Mary og Henry livligt om deres skiftende naboer i Jeksendalen - om større og mindre hændelser gennem tiden såsom handeler, uenigheder, ildspåsættelse, jordkøb og mange andre ting.

De fortæller, at Marys far, fiskehandler og graver, var en spasmer. Inden han startede sin fisketur, kørte han til Stilling station i sin gig og hentede fiskene, som kom med toget fra Hou. Engang han skulle levere fisk til Pie'smedens kone (Adslev Skovvej 2) var hun i fuld gang med at kalke køkkenet, og Fisker-Hans indså straks, at det hun ønskede sig mindst af alt lige nu, var gæster. Så da han kom hjem, inviterede han sin kone (som han altid kaldte "den gamle") og Ann'Johann' til kaffe hos Pie'smedens kone.

De to koner var glade for, at de skulle til kaffegilde. De skyndte sig at få rene forklæder på og gik om til Pie'smedens. Her var konen, der stadig kalkede, selvfølgelig forundret over gæsterne, men da hun havde fattet sig, tænkte hun straks: Det er Fisker-Hans' påfund.

Men de fik da vist deres kaffe, slutter Mary.

Fredning af Jeksendalen

Efter et stort forberedende arbejde kunne »Naturfredningsnævnet for Århus Amts sydlige fredningskreds« den 25. juni 1973 udsende et anbefalet brev til de berørte lodsejere med indkaldelse til møde på Hørning kro torsdag den 6. september 1973 kl. 10.

I indkaldelsen hedder det også: »Opmærksomheden henledes på, at det ifølge naturfredningslovens paragraf 13 stk. 2 er forbudt fra denne bekendtgørelse og indtil sagens afslutning at foretage noget, der kan hindre eller vanskeliggøre sagens gennemførelse«.

Man kan således konkludere, at fredningen var effektiv fra denne dato.

Et eksemplar af fredningsplanudvalgets fredningspåstand var vedlagt indkaldelsen, som var underskrevet af dommer L. Thorup.

115 lodsejere var berørt af fredningen.

Efter et par år kunne fredningsnævnet for Århus Amts sydlige fredningskreds den 26. august 1975 afsige kendelse om fredning

af ca. 750 hektarer i Jeksendalen. 6 lodsejere ankede denne afgørelse til Overfredningsnævnet, som den 3. december 1976 med enkelte bemærkninger og ændringer stadfæstede den lokale afgørelse.

Fredningens indhold.

I sagens behandling deltog 9 af Overfredningsnævnets medlemmer, hvoraf 1 ikke kunne tiltræde fredningens gennemførelse. Hans skriftlige begrundelse giver en koncentreret beskrivelse af fredningens omfang og gengives derfor her:

Dissens.

Til Overfredningsnævnets beslutninger vedrørende Jeksen-fredningen, j.nr. Ofn. 2280/75

»Et medlem har ønsket at afgive dissens, og protesterer meget kraftigt imod fredningen og fredningens omfang og indhold, derunder at store prima landbrugsarealer inddrages og bortfredes, ligesom de store rådighedsindskrænkninger og forbud overfor byggeri, inddrænket driftsform, anvending, dræning, grusgravning, mink-, pelsdyr- og fjerkræfarme (hønsrier), drivhusgartnerier, camping, hegning, frugtplantager, juletræ- og pyntegrøntskulturer og

ligeledes fredningsplanudvalgets ret til landskabspleje samt offentlig adgang fremover vil blive meget generende og i øvrigt også en bekostelig affære for alle de fredningsramte landbrugsejendomme, erhverv, lodsejere og øvrige som berøres af fredningen, ligesom den erstatning, der tilbydes ejerne er alt for lav, og ikke står i rimeligt forhold til de ulemper og det indtægtstab, som fredningen påfører ejerne. Medlemmet mener i øvrigt, at fredningen er et stort indgreb i den private ejendomsret samt krænkelse af privatlivets fred og den rene dobbelt-administration, eftersom den gældende lovgivning om anvendelsen af fast ejendom indeholder mere end tilstrækkelige begrænsninger i ejernes rådighedsret.«

Mere specifikt kan tilføjes:

- at camping og teltning af privat besøgende hos lodsejerne kun må finde sted inden for 25 m. fra bygninger og kun i egentlige haver, som er omgivet af beplantning, der skjuler campingvogn og telt set fra det omgivende landskab.
- at kraftig gengivelse af musik, brug af højtaleranlæg og lignende ikke må finde sted i fri luft.
- at ridning ikke er tilladt på de offentlige stier.

Omfang og erstatning.

Fredningens omfang er som

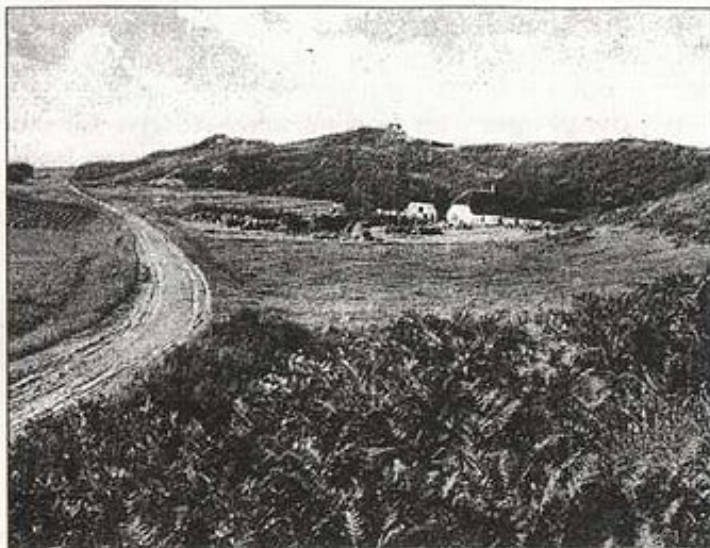
nævnt ca. 750 ha, og som det fremgår af kortets side...., strækker arealet sig fra Edslev til Bjertrup i en bue udenom Adslev. En stor del af arealet var i forvejen fredsløst, som ikke gav adkomst til at få del i de ialt 506.700 kr., som blev udbetalt i erstatning. Der blev tilkendt 800 kr. pr. ha for arealer, som er omfattet af naturfredningslovens å- eller skovbyggelinier, og 1.300,- kr. pr. ha for øvrige arealer.

Beskrivelse af området.

Bebyggelsen er ret spredt og er i hovedsagen landbrugsejendomme, hvoraf en del ejes af byboer. Herudover findes enkelte spredte fritids- og helårshuse.

De landskabelige skønhedsværdier er på grund af de afvekslende biotoper meget betydelige. Nord for bivejen Dørup-Adslev findes ret fladt agerland, der grænser markant op til den bagved liggende skov. Landbrugsarealerne sydvest for Adslev er meget kuperede, og overgangen til den skovbevoksede vestside forekommer mindre markant. De i nordvest forekommende landbrugsarealer skrånede jævnt mod nordøst.

Arealerne langs Århus å og Jeksen bæk er meget varierende. Her veksler landskabet mellem enge, sumpede arealer, græsbevoksede skrånede med karakter af over-

Inden skoven voksede op.
Jeksendalen set mod øst. Huset t.v. er Jeksen Dalvej 46

drev, agermarker, ellekrat og skovbevoksede skråninger.

Kolskov og Adslev skov, der er meget kuperede, er domineret af løvtræ - for en stor del bøg. Mere nåletræspræget er skråningerne i den sydlige del af Jeksendalen.

Der er således tale om et område, der rummer meget varierede landskabsbilleder, og hvis rekreative værdi er meget betydelig. Områdets beliggenhed nær Århus, Skanderborg, Stilling og Hørning gør det til et yndet udflugtsmål, og fremsættelsen af denne fredningspåstand er især begrundet i, at man ønsker at beskytte et smukt

og rekreativt værdifuldt landskab med bynær placering. Ydermere er der lagt vægt på, at den byudvikling, der er skitseret i »Egnsplan for Århuseggen«, hvor en af hovedvækstretningerne går sydpå mod Skanderborg, vil gøre området mere bynært.

Der findes også væsentlige videnskabelige interesser...

Naturvidenskabelige og undervisningsmæssige interesser.

Under udarbejdelse af fredningspåstanden er der indhentet udtalelser fra vildtbiolog, geolog, museumsinspektør, zoolog, botaniker osv.

....Det kan nævnes, at isflugt og vandstær, der ellers er sjældne faunaelementer i vort land, ses langs åen hele vinteren...

»Det foreliggende område omfatter et udsnit af det unnglaciale

morænelandskab opstået i tilslutning til den østjydske israndslinies dannelse. Spor efter israndszonen har man i stenbestrøningen i Stjørstenskoven i det nordvestligste hjørne af området. Den resterende del af området er ikke i synderlig grad randmorænepræget i sin landskabsform...

I modsætning til Århus dal er Jeksendalen simpel erosionsdal. Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at den fra et geologisk synspunkt er uinteressant. Tværtimod kan man sige, at Jeksendalen er et efter danske forhold usædvanlig flot eksempel på den landskabsformning, det rindende vand kan udøve. Som sådan vil Jeksendalen utvivlsomt til stadighed være et vigtigt mål for skole- og universitetsekskursioner.

Hele fredningssagen ligger i Egnsarkivet på Højboskolen, og man er naturligvis meget velkommen til at møde op i åbningstiden. Efterfølgende bemærkninger: Det tilladte stisystem og parkeringspladser i området er etableret, og der er mange gæster, som besøger området året rundt.

Påtaleretten vedrørende fredningen tilkommer fredningsnævnet for Århus amts sydlige kreds, og i et enkelt tilfælde vedrørende ulovligt plantede juletræer, har man grebet ind, og ad rettens vej fået træerne fjernet.

Ole Friis Sørensen,
Marielystvej 3.

Christian Jensen Dam

Herunder hviler den
i livet agtbare mand
Nu hensovede hos
Gud salige

Christian Jensen Dam

Født i Bjertrup i året
1770 og død i samme
sted den 24. april
1829 i sin alder 59 år

og nogle måneder.

Optegnet på gravsten d. 19-10-85. Gravstenen lå som indgang hos fhv. møller Rasmus Rasmussen, Adsløvvej 4., sammen med en tilsvarende over Christian Jensen Dam's kone, den sidstnævnte sten er mere nedslidt, og derfor mere vanskelig at læse.

Begge sten er sammen med tre møl-

lesten benyttet som flise fra fortovet og hen til »møllerrasses« indgangsdør.

Den 19. 10. 1985 er begge sten rensset og optegnet, først med kridt og senere med en tømmerblyant af Karen Kjærsgaard Jensen, Dørupvej 1 Bjertrup og Anne Grete Larsen, Hybenvænget 2, samt Thorvald Pedersen, Vester alle 13. Stenene ligger nu på Hørning Kirkegård.

Himmelbrev

Et gårdarkiv fra Søballe ligger der, mellem skøder og kontrakter et af de mere særprægede papirer fra vore arkiver - et himmelbrev - måske ligger der endnu enkelte af den slags breve mellem gamle papirer på ældre slægtsgårde i kommunen. Hvis det er tilfældet, vil arkiverne gerne høre om det.

Og hvad er så et Himmelbrev?

Et brev der giver sig ud for at være sent fra himlen. Himmelbrevene brugtes af præsterne til at indskærpe fromhed, de kendes allerede fra det 6. århundrede.

De kopieredes, og opbevaredes ofte som amuletter, da de lovede

dem, der gjorde som der stod, lukke og værn mod alt ondt.

Himmelbreve kendes fra de fleste europæiske lande i en ret stereotyp form, og er lige til op i vort århundrede, blevet optrykt og båret f.eks. af soldater i krig.

Vi ved, at der blev trykt og solgt en mængde himmelbreve til soldater i krigen 1864. Trykkeren Henrik Kokborg i Sevel, konstaterede med en vis stolthed, at ingen af de soldater, der havde båret hans himmelbreve, var blevet ramt af fjendtlige kugler.

*Kilder: Arkivet
H.P. Hansen: Kløge folk
Peter Friis Kristiansen*

HIMMELBREV

L.I.F.H.L.H.M.K. Hvo, som bærer et brev paa sig som dette, kan hverken lynild eller torden gøre skade. Naar en nære bløder eller og man har blodige saar, saa lægger man dette brev paa, og saa skal blodet straks stilles. Ejheller skal nogen slags skydevaaben gøre dig skade.

Alt skal staa stille i navnet gud fader, gud søn o gud den helligånds S:E:S: gud skal bevare dig for tyve og mordere. Ingen kan sige falsk vidnesbyrd imod dig, og kan heller ikke blive forhærdet. Ild og vand kan heller ikke gøre dig skade. Dette brev er bedre end penge. Lige saa vist som Jesus Christius stod stille i havet og ligesaa vist som han vandrede her på jorden, skal alt staa stille, heller ikke ild kan skade dig.

Alt synligt og usynligt maa staa stille i Jesu død, som har betalt for dig. Navnet Gud faders, Gud Søns og Gud den helligaands navn. Hvo som ikke vil tro dette brev, han kan skrive det af og hænge det om halssens paa en hund, og saa skyde paa den, saa skal han se, at det er sandt.

Dette brev er fundet i Husum Anno 1724, og svævede over denne stad bestandig, det var skrevet med gyldne bogstaver, og naar man ville gribe det, veg det tilbage indtil Anno

1794, da man fik det indfald at skrive det af, og gøre det bekendt for verden. Endvidere staa der skrevet i dette brev: Hvo som arbejder om søndagen er forbandet, ejheller maa I arbejde for silde løverdags aften. Jeg har givet eder 6 dage til arbejde, den syvende skal I gaa i kirke og høre Guds bud. Unge og gamle skal bede med hverandre, at eders synder maa blive eder forladte, og om I da have saa mange synder, som der er sand i havet, eller løv paa træerne, skulle de dog forlades eder, når I tror dette ord. Er din fader og din moder, sig ikke falsk vidnesbyrd mod din næste. Begær ikke guld eller sølv. Af eders rigdom skal I give til de fattige. Sky menneskenes lyster og begærligheder.

Dette brev haver jeg Jesus Christus selv skrevet, og hvo som ikke tro dette brev er af mig fordømt og skal straffes paa den yderste dag, hvor han ikke kan svare mig. Hvo som haver dette brev skal aabenbare det, denne skal lade det afskrive til den anden. Hvo som haver dette brev i sit hus, der kan intet tordennevr gøre skade. Dette brev har jeg selv skrevet ved mine hellige engle i det velsignede navn. Amen.

Rundt i Bjertrup

Jeksen Dalvej 5

I lighed med tidligere år, har Egnarkivet og Støtteforeningen på-begyndt dette års årsskrift i samarbejde med beboerne i det aktuelle område, i dette tilfælde Bjertrup.

Man begyndte den 30. september 1995, med en byvandring med god tilslutning. Man gik fra hus til hus, og hørte på, hvad der kunne fortælles af løst og fast.

Den 24. oktober fulgte så et borgermøde, hvor fortællinger og anekdoter blev yderlige underbygget og suppleret.

Der dannedes dermed et billede af livet i Bjertrup på godt og ondt.

Mest drejede samtalerne sig dog om gårdnavne og beboere gennem tiderne, og beretninger om det egentlige liv i byen, små anekdoter og lignende, som der plejede at komme meget af ved disse borgermøder, manglede denne gang.

Bjertrups alder som by kan der siges noget om, men det menes, at der før Bjertrup blev anlagt fandtes en ældre by, Svinby, som skal have ligget lidt nord for det nuværende Bjertrup.

Svinby skal være uddød ved »Den sorte død« i 1348.

Det ældste kendte navn på Bjertrup er Biattrup, der kan have tilknytning til mandsnavnet Bjare.

I begyndelsen af 1600-tallet bestod Bjertrup af 2 store gårde og 4 mindre. I sidste halvdel af 1600-tallet bestod byen af 4 gårde, en under rytterdistrikt Skanderborg, resten selvejere.

Ifølge en kopi fra 1874 af et ældre kort var Bjertrup dengang opdelt i 20 matrikelnumre, matr.nr. 1A var den første gård til venstre, regnet fra Hørning-siden. Matr. nr. 20 var to liggepladser for tørv, beliggende henholdsvis nord og syd for Hjortemose.

I 1909 blev Carl Callesens gård udstykket i 10 statsejendomme, hver på mellem 5 og 7 tdr. land, beliggende ind imod Hørning og Stilling. En enkelt af statsejendommene var på 21 tdr. land.

Carl Callesens eneste søn døde som

ung, og dette var årsagen til den store udstykning.

Carl Callesen skriver den 25. januar 1899 et brev til Blegind-Hørning

et, og det har naturligvis været en stor omvæltning for byen.

Tidligere har man måttet klare sig med petroleumslamper og stearin-

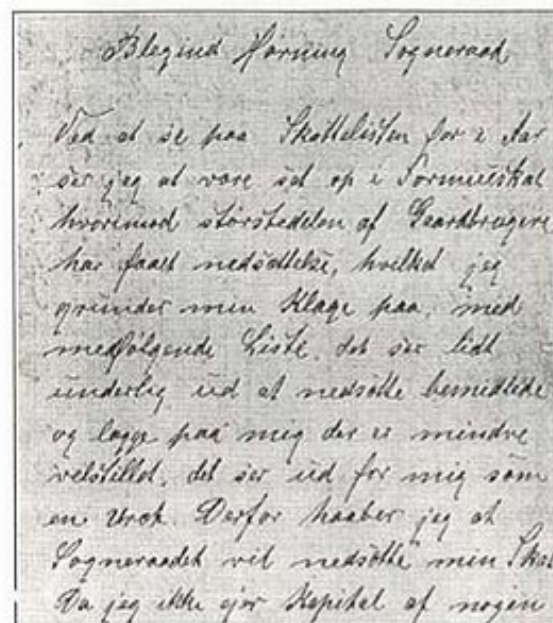
lys. Tærskning har de fleste steder foregået med hestetrasket tærskværk, et enkelt sted har der været en petroleumsmotor til tærskning. Nogle steder har man sat kornet i stak og siden fået tærsket ved et stort lokomobiltrukket tærskværk fra Lethsmindemøllen. Møller Troelsen kørte hver dag til Bjertrup for at hente korn til tærskning og havde det korn med, som han tidligere havde modtaget til tærskning.

Elektriciteten kom i første omgang kun til de gårde, der lå i selve byen, samt til enkefru Mathilde Jørgensen, som boede ude på

marken. Husmændene udenom byen ville ikke sætte sig i udgift for at få elektricitet.

Nogle har nok også været bane for kortslutning og ildsvåde. En enkelt - Johannes Hedegaard - der ejede to gårde ud mod Stilling, skal også have tænkt på, at petroleumslamper varmede »lige så meget som en favn bøgebrænde«.

Nogle af de gårde, der fik elektricitet undlod at installere strøm i karlekamrene af frygt for, at der skulle blive frådset med den dyre strøm.

sogneråd, hvori han beklagede sig over at være sat op i formueskat, mens størstedelen af de øvrige gårdbrugere havde fået nedsættelse.

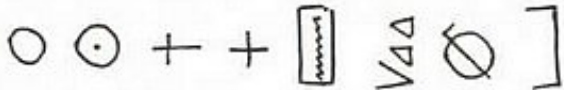
Øjensynligt fik han ikke medhold, for den 8. februar 1899 skriver han igen til sognerådet og beklager sig over, at han er sat op fra 20 kr. til 25, kr i skat, mens andre har fået nedsættelse.

Om han fik mere ud af sagen, vides ikke.

I 1913 fik Bjertrup tilført elektrici-

Kendingsmærker indekåret i landevejstræerne for landvejens færende ævende

Her tør man bede om mad
 Både mad og penge
 Man er troende
 Intet at kalde op
 Folk bliver let gale
 Føl som kvinde
 Gå på
 Natlege

Forsvind med det samme
 Man kalder på Politiet
 Man får penge
 Kun de syge får noget
 Pas på Politiet
 Pas på Hunden
 Enke med Tjenestefolk
 Ingen penge men mad
 Undgå Ryen
 Bliv ved med at bede

Thorvald Pedersen

I 1920-erne afholdtes årlige grundlovsfester i udkanten af Bjertrup skov. Det har formentlig været Dansk Arbejdsmands Forening, Afdeling Stilling, der arrangerede festerne. Der var indrettet en festplads med et forhøjet område, hvor faner og talere opholdt sig.

Man skulle være festligt klædt, og man blev trakteret med rød sodavand. Der har nok været stor deltagelse i disse sammenkomster, hvor også folk fra omegnen deltog.

Samme festplads benyttedes til jagtfester. Under spisningen skulle gæsterne stilles op i pyramide og uden patroner. Overtrædelse kostede en bøde.

Som tidligere nævnt, var det lidt sparsomt med beretninger om livet i

byen og om små pudsigheder om byens beboere. Det har derfor været nødvendigt at ty til andre kilder for at finde noget at skrive om. Men der kom meget andet værdifuldt frem ved både byvandringen og borgermødet i Høring Sognegård, og disse oplysninger findes nu i Egnsarkivets samlinger og kan benyttes til kommende efterforskninger. Egnsarkivet vil derfor rette en tak til alle, der deltog i møderne.

Bent Meyer.

Kildehenvisning:

Thorvald Pedersen

»Bjertrup som det var engang, 1982.

Egnsarkivet i Høring

»Danmarks Kirker«.

Århus Amt. Nationalmuseet.

Nogle kendte borgere i Bjertrup

Klappergaarden - matr. nr. 4A - ejedes i slutningen af 1700-tallet af Rasmus Kattrup.

Luftfoto - »Klappergården«, Jeksen Dalvej 7. (ca. 1952).

Han havde i sine unge dage sejlet på Kina, og han skænkede i 1756 Hørning kirke en skibsmodel, kofardiskibet »Enighed«.

Det er et såkaldt katskib, en hollandsk tremaster, udført i asketræ. Skibet havnede senere på kirkeloftet, men i 1946 blev skibet genfundet og renoveret af konservator D. A. Jensen og genophængt i jordbuen mellem 2. og 3. hvælvingsfag i Hørning kirke.

På ejendommen »Rønnebo«, der ligger på vejen mellem Hørning og

Bjertrup boede i 1800-tallet kunstmaler Rasmus Christiansen.

Han var født i 1863 og malede allerede som 25-årig i 1888 et maleri af Jesus' vandring til Emaus. Billedet er en kopi efter A. Dorph.

Maleriet blev anbragt i storfeltet på altertavlen i Hørning, hvor det endnu findes.

Formentlig er det også ham, der ved samme lejlighed malede et barneenglehoved i altertavlens gavlfelt.

Dette blev ved en renovering i 1948 atter fjernet og erstattet af et Jesus-monogram. Kunstmaler Rasmus Christiansen døde i 1940.

Bent Meyer

Efter høsten tog vi fat på at ruske hørren. Den blev så bredt tyndt ud på agrene til tørring efter at den havde været hjemme i laden for at få frøet ribbet af. Når den så havde ligget til tørring i nogle dage, blev der gravet en grav i jorden. Der blev så gjort ild i bunden af graven, og

»Birkelund«, Jeksen Dalvej 37, ca. 1930.

Efter orig.foto af Richard Horsbøll (Født på B. 1931) Lynghøjvej 40, Stilling.

oven over graven blev lagt stænger, hvorpå høet blev lagt for at få dette rigtigt tørt. Det besørgede kvinderne, som så overgav det til mændene, der brød det i nogle hjemmelavede redskaber, som vi kaldte Broierne, således at stængerne eller skjærverne faldt af hørret. Derpå blev hørret kørt hjem i laden, hvor det blev skaget med skagtøjet, skaghånden og skagfoden. Dernæst blev det hæglet, for at få de allermindste skjærver af. Hæglen blev bundet på en liggende stol, og så

var det færdig til at komme på spinderokken.

Efter endt kartoffeloptagning om efteråret skulle der laves amdam.

Peter Højtoft, Dorupvej 9, Bjertrup

Der blev stillet et stort kar ind midt på gulvet, dernæst blev der båret kartofler ind i baller og spande. Vi fik så hver et rivejern i hånden, hvorpå vi rev kartoflerne over karret, indtil det var tilstrækkeligt. Det stod så stille lidt og bundfældte, og dernæst blev vandet hældt af, hvorpå amdammets blev taget op, vådt men i store stykker, det blev så lagt på et lagen og tørret, dels ude i solen, dels oppe på overstuegulvet, indtil det var tørt. Det kom så i kasser eller sække og brugtes som stivelse, når de vaskede klæder.

Ved novembertide slagtede vi altid en gris, 2 får og 1 lam. Kødet blev saltet og der blev lavet sortepølser, medisterpølse og rullepølse. Brusken på benene og det rengjorte kullun iblandet ituskårne æbler blev kogt og overhældt med eddike, som så blev kaldt finker og smagte slet ikke så ilde - det blev kaldt: at få finker i faes hat.

Dernæst skulle der støbes alle de talglys og præser, som skulle bruges hele året rundt. Fåretalgen blev så smeltet af i en stor kedel over ilden. Vor smørkjærne halvfyldt med vand blev stillet midt på gulvet;

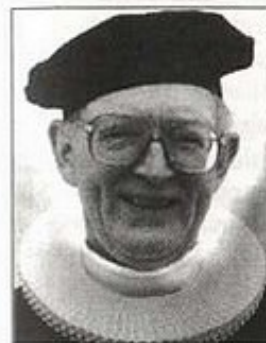
Bjertrup Østergård, 1931, Hvidkildevej 4.

vor stige tog vi ind og lagde den med hver sin ende på en stol. I forvejen var noget grovt blågarn blevet klippet af i passende længder og trukket på de såkaldte lyspinde. Det smeltede talg blev så hældt i kjærnen. Vi tog så lyspindene og dyppe dem vægerne ned i den flydende talg, hængte dem hen på stigen for at storknes, og således blev vi ved, indtil alle lysene havde en passende tykkelse. Præsene blev kuns dyppet nogle gange, de skulle ikke være ret tykke. De skulle være til at løbe med i hånden huset rundt og således, at vi kunne trykke dem fast til væggen med en finger, hvor den så kunne sidde og brænde, indtil vi flyttede den et andet sted hen,

Mortensaften kendte vi kun af navn, den gik vor næse forbi. Den gang spiste vi kun for at leve.

Ankomsten og den gamle Præstegård

Nedenstående er et uddrag af bogen »Erindringer & Arvegods« af Pastor P.C. Nørgård. Den kan stadig købes for en pris á 75,-.

P. C. Nørgård

Så gik det hurtigt med at få pakket, og allerede den 8. juni rullede flyttevognen ind i præstegården i Hørning. Alligevel gik der et stykke tid, før jeg kunne tiltræde, da jeg i forbindelse med flytningen også skulle afvikle min ferie. Indsættelsen i de tre kirker skete d. 16. juli ved provst Halvor Bundgaard (Veng) med efterfølgende samvær på Hørning kro.

På det tidspunkt anede vi ikke, at min kone også snart skulle få et lønnet job ved en af kirkerne; det skete samme år fra 1. dec. da hun blev kirkesanger og kirkebylærer ved Adsløv kirke, og fra 1. apr. 1975 tiltrådte hun en tilsvarende stilling ved Blegind kirke og fortsatte i beg-

ge stillinger lige så længe som jeg (til efteråret 1993). Her kom det hende virkelig til gavn, at hun i 1954 havde deltaget i et kordegnkursus og gennem mange år havde fået sang- og klaverundervisning.

Det var nu ikke så ligetil for flyttevognen at komme ind i præstegården; for min forgænger havde fået sit bohav kørt bort i små læs på en ret lille lastvogn, så da havde der ikke været problemer ved at komme igennem indkørselen fra hovedvejen og op til præstegården; men nu kom vi med en stor flyttebus, og den kørte straks fast mellem de store træer. Vi måtte ind i præstegården til telefonen (en af den helt gamle slags: vægtefon med håndsving, præstegården havde nemlig nr. 2, kroen nr. 1). Vi fik ringet til formanden i Blegind, Johan Pedersen, der også var formand for præstegårdsudvalget, og han kom med et par save, og i løbet af en timestid fik vi lavet indkørselen så bred, at flyttebussen kunne komme igennem.

En enkelt begivenhed vil jeg nævne fra denne indflytningsdag: Johan Pedersen, der kom for at hjælpe os igennem med flyttevognen, var indehaver af et kendt svineavlscenter. Jeg havde truffet ham 3 gange før (da jeg var ude at præsentere mig, da menighedsrådene var i

Bogense, og da vi udtog tapet), og jeg havde opfattet ham som en meget stille og alvorfuld mand; men her hvor han gik og savede grene af og senere var med rundt i haven, var han nærmest oprømt og glad. Jeg tænkte, at det nok måtte være, fordi han nu havde fået sådan en dejlig præstefamilie til pastoret; men det ville jo være dejligt at få manden selv til at sige det, og jeg spurgte ham, om han altid gik rundt og var så glad, hvortil han svarede: »Nej da, men i dag her til morgen har min bedste so fået 15 dejlige smågrise.« Det var ikke blot præstegårdshavens indkørsel, der var meget sammengroet, det var hele haven. Ganske vist havde nogle af menighedsrådsmedlemmerne få dage før vores ankomst med en le slået den store græsplæne og ryddet en del træer bort; men vi ønskede at få noget mere lys ind i præstegårdens stuer og ryddede meget mere i haven og fjernede den vin og vildvin, som voksede op ad huset.

Bruun Simonsen havde været præst her i 40 år, han havde elsket sin have og kunne knap nænne at save i træerne og beskære dens buske. De sidste år kneb det vel også med kræfterne til arbejdet. Som et eksempel på hans kærlighed til haven vil jeg nævne, at han engang på en tur rundt i »parken« fortalte, at han havde haft besøg af sin provst, der på det tidspunkt var Blenker fra Lindå præstegård.

Bruun-Simonsen havde taget provsten med ned i det bagerste af haven, hvorfra han og Blenker mellem de mange og store træer kunne skimte præstegårdens bygninger, og helt rørt over al den grønne frodighed spurgte Bruun-Simonsen: »Er det her ikke et sjældent syn?« Og provsten havde til min forgængers store fortørnelse og irritation svaret: »Jo, Gud ske lov, er det da et sjældent syn!«

Fra haven vil jeg også nævne otte store og pragtfulde rhododendron. Jeg spurgte engang Bruun-Simonsen, hvornår han havde plantet dem. Forundret sagde han: »De var da gamle, da jeg kom i 1927.« Så de har måske været omkring 100 år, da de i 1970 blev ryddet for at give plads til, at Nørre Allé fra Butikcentret kunne føres igennem til hovedvejskrydset. Der var også et par flotte, ægte kastanietræer og et dejligt gammelt valnøddetræ, og på arealet ved gangbroen (opført sidst på sommeren 1967) var de en masse gamle, store og gode æbletræer.

Om dem har jeg forresten en god historie. En elektriker, der var hos os og hængte lamper op, da vi var flyttet ind, fortalte, at da han gik til præst, havde han og andre konfirmander for vane at spise af præstens fine Guldborg æbletræ. Det opdagede Bruun-Simonsen, og han satte et stort papskilt på æbletræet, hvorpå der stod: »Gud ser alt.« En af konfirmanderne føjede så til nedenun-

der: »men han sladrer ikke.« Så spiste konfirmanderne løs de næste gange, og på grund af konfirmandens kloge ræsonnement nænnede Bruun-Simonsen ikke at foretage sig videre.

Præstegården var egentlig de tilbageværende bygninger fra en bondegård, der omkring 1875 var blevet udstykket i forbindelse med, at Høring som en stationsby var begyndt at vokse. En tandlæge fra Århus (Kjærtinger) havde købt det tilbageværende stuehus og nogle andre bygninger, som lå på arealet (2 tdr. land, ca. 1 ha), nogenlunde det areal, der i dag udgør Dagcentret, Plejehjemmet Præstehaven og rækken af beskyttede pensionistlejligheder. Bygningerne var opført i 1859 efter den store høstbrand, der lagde størstedelen af Hørnings huse og gårde i aske.

Boligen var altså 108 år gammel og virkelig ringe, i Bruun-Simonsens tid var der dog blevet indlagt centralvarme med oliefyr, ca. 1955.

Taget (tegl) var meget utæt, og vi »arvede« fra vor forgængers tid omkring 20 baljer, spande og bakker, der var anbragt i skunke og på tørreloft, hvor det regnede mest ned. Mange af vinduerne var utætte, nogle steder var der monteret forsatsvinduer, men ingen termoruder fandtes i huset. Dørene ind til et par af stuerne var i tidens løb blevet så skæve, at man, når døren var lukket, kunne stikke en flad hånd gennem

sprækken.

Noget af det mest utiltalende var bagindgangen, hvorfra man kom gennem et bryggers ind i køkkenet. I bryggerset var der store revner i sokkel og cementgulv, i et hjørne stod en opmuret, brændefyret gruekedel til brug ved vask. Lod vi fodtøjet stå natten over i bryggerset, oplevede vi nogle gange, at rotter havde ædt af fodtøjets læder.

Centralt på gårdspladsen stod et dejligt, stort lindetræ, stuehuset lå på gårdspladsens østside, på nordsiden lå en gammel bygning, der vel var bondegårdens tidligere hestestald, vognport m.v. Her var der en ret stor kakkelovnsopvarmet konfirmandstue, der gennem mange år ikke havde været anvendt, rummet blev nu brugt af FDF og FPF til møder og som depot med henblik på loppemarked.

Endvidere var der to »vognporte«, der kunne anvendes som garager, samt to lokummer med hver to »siddepladser«, gammeldags »das«, der gennem de sidste årtier ikke var blevet anvendt. Der var vandskyllede WC-er i stuehuset. I denne nordfløjs gavl var der mod vest plads til høns (som vi også havde i de to år) og til et par grise (svinestien gjorde vi dog ikke brug af).

De tidligere bygninger ved gårdspladsens vest- og sydside var forlængst fjernet, måske allerede af tandlæge Kjærtinger, før ejendommen i 1907 blev købt til præstebo-

lig, og præsten (pastor Biering, 1906-26) i 1908 flyttede til Hørning fra Blegind præstegård. I havens frugtplantage lå en gammel ladebygning, som anvendtes til haveredskaber og opbevaringssted for æbler. Her var der højt over vore hoveder udspændt mange rækker af tyndt ståltråd, hvorpå

Bruun-Simonsen og hans far i krigsårene havde tørret hjemmeavlede tobaksblade.

(Bogen »Erindringer & Arvegodse« af Pastor P.C. Nørgård kan stadig købes for en pris á 75,-).

Hvad kirkebøgerne kan fortælle

Egnsarkivet kommer der lejlighedsvis personer, der arbejder med slægtsforskning. Der bliver så studeret flittigt i kirkebøger og folketællingslister, og der dukker ofte interessante notater op. Jeg er selv stødt på en tragisk beskrivelse af et dødsfald: I kontraministerialbog for Blegind sogn, Døde mandskjøn 1866-1891 står følgende:

*Hans Peter Nikolai Bang, 27 år
Død 16. Nov. 1890
Begravet 22. Nov. 1890
Sekondløjtnant, Forvalter i Blegind Præstegård fra 1. Nov 1890.
Søn af Parcellist N. Bang, Lille Løstofte på Lolland.*

Under Hjemkørsel fra Gudstjenesten i Hørning Kirke for Præsten

og en Del af Familien, tog Hestene Magten fra ham; Vognene væltede en Omdrejning på Grund af Farten; medens alle de 4 der var på Vognen slap uskadte derfra, lå han med Hovedet hængende ud i Vejgroften, på Lægens Attest anføres som Dødsårsag: Brud på basis granii.

Pastor Hans Anton Hansen har tydeligvis været berørt af denne hændelse. På Egnsarkivet i Hørning og Veng er kirkebøgerne for de 5 sogne i Hørning kommune tilgængelige som fotokopi eller micro-fish kort for perioden 1659-1891.

*Bodil Sørensen
Blegind*

STYRELSEN FOR EGNSARKIVET I HØRNING KOMMUNE

Formand: Bodil Sørensen, Nyvej 5, Blegind, 8362 Hørning, tlf. 86 92 30 41

Næstformand: (kontakt til Støtteforeningen).
Annelise Jensen, Adslevvej 23, 8362 Hørning, tlf. 86 92 14 84

Sekretær:
Bent Meyer, Bækgårdsvej 4, Nr. Vissing, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 54 34

Styrelsesmedlemmer:
Else Rasmussen, Låsbyvej 115, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 54 40
Martin Jeppesen, Kærvej 12, 8362 Hørning, tlf. 86 92 35 85

Repræsentant fra kommunen:
Christian Christensen, Vestervej 14, 8362 Hørning, tlf. 89 68 17 33

Arkivernes arkivarer:
For Hørning: Ejo Bjerregaard Sørensen
For Venge: Peter Friis Kristiansen

Arkivernes adresser:
Hørning: Højboskolen, Toftevej 52, 8362 Hørning, tlf. 86 92 30 66
Veng: Veng Fællesskole, Søballevej 2, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 95 02 42

Åbningstider: Højboskolen: 1. og 3. torsdag i måneden kl. 18.00-20.00
Veng Fællesskole: 1. torsdag i måneden kl. 18.00-20.00

Der er lukket i arkiverne hele juli måned.

Arkivets »Årsskrift 1997« vil omhandle Veng, og arkiverne har 25 års jubilæum. I forbindelse med »Årsskrift 1997«, vil byvandringen foregå den 14. september 1996, og borgermøde bliver afholdt på Venge Klosterkro den. 8. oktober 1996.

Alle er velkomne.

Se i øvrigt nærmere annoncering i dagspressen.